

248. Filosofie en wetenschap

1. Gezocht op '*filosofie*' (binnen artikelen). Het zingen van de operadiva Nada Niente was net zo naatje pet als het naadje van haar nylonkous. De yoga is een Indiase filosofie. De Wiener Kreis was een groep filosofen die zich in de jaren 20 van de twintigste eeuw manifesteerde in Wenen en met de publicatie van het manifest 'Wissenschaftliche Weltauffassung' het logisch positivisme initieerde. De waardefilosofie (bestudeert die ook het normen-en-waardenstelsel?) is een kritische wetenschap. Vocalisme en nominalisme zijn synonieme begrippen. Het transcendentalisme gaat uit van een kantiaanse opvatting.

2. Het TQM, het total quality management is een managementfilosofie. Het tai chi is een zekere Chinese bewegingsleer, het erbij behorende werkwoord is tai-chiën. De wetenschap der wetenschappen, de filosofie, is de scientia scientiarum. Retorqueren is iemand in de filosofie met zijn eigen woorden bestrijden. De Stoa poikilè (letterlijk: 'bonte zuilengaanterij', waar de sekte der Stoici werd opgericht) was de leerplaats van Zeno te Athene. Prolepsen [geen 'n' uitspreken!] zijn grondwaarheden. Een practicus gaat in de praktijk nogal praktisch met de vele premissen om: hij hield er een hele premissenverzameling op na. De film was een reflectie van de werkelijkheid. Postmodernisme huldigt een principiële eclecticisme. Poëzie is de vakantie van de filosofie (J. Hanlo).

3. De pantjasila is de staatsfilosofie van Indonesië (met vijf grote principes). Het opzoomeeren is naar een hoogleraar filosofie genoemd. Ontisch is betrekking hebbend op het zijn als filosofische categorie. Nil mirari (nil admirari, mēden thaumazein) is zich over niets verwonderen. Het neothomisme bestudeert Thomas van Aquino. De natura naturata is de geschapen natuur, in tegenstelling tot de natura naturans, de uit zichzelf werkende natuur. De mu is in de Japanse filosofie de toestand die positief noch negatief is. De monopsychiet gaat uit van slechts één wereldziel.

4. De monade komt voor in de opvattingen van Leibniz. De moksa is in de Indische filosofie de bevrijding uit de kringloop der aardse bestaansvormen. Het materialisme is de laag-bij-de-grondse gezindheid, gericht op geld en bezit. Lippenstiftfeminisme (lipstickfeminisme) is jarretelfilosofie (alle drie: Jaarboek 2008). Kunst en filosofie hebben een liaison dangereuse. De I Tjing is het orakelboek met hexagrammen uit de Chinese filosofie. De categorische imperatief komt uit de zedenleer van Kant. De ideeënassociatie is niet ideeëloos. De hypostase (hypostasis) is een opzichzelfstaande substantie. De hegelarij is irreëel gefilosofeer zogenaamd op basis van de filosofie van Hegel. De geestesfilosofie treedt op in het hegelianisme. Het gaullisme is genoemd naar De Gaulle. Een filosoof is een wijsgeer.

5. Het fascisme is een politiek systeem berustend op ultranationalistische, corporatistische, autoritaire en onverdraagzame (met name anticommunistische) beginselen. De esthetica is de schoonheidsleer. De epistemologie wordt ook wetenschapsfilosofie genoemd. Het tegengestelde van empirisch (proefondervindelijk) is ab initio. De ectropie is de toename van de orde in de natuur (antoniem: entropie). De doctor philosophiae (afkorting: dr. phil.) is de doctor in de filosofie. Consecutieve ziekten spruiten uit andere voort. Compossibiliteit is het tegelijk kunnen bestaan van twee dingen. De grondstelling van Descartes luidt: cogito, ergo sum (ik denk, dus ik besta). Met als variatie: cogito ergo computer sum, ik denk, dus de computer bestaat. Zijn wijsbegeerte heet het cartesianisme. De bio-ethiek geeft morele richtlijnen voor biologisch onderzoek. Behaviorisme beperkt wetenschappelijk psychologisch onderzoek tot het waarneembare gedrag.

6. Een astrosoof houdt zich bezig met de filosofie van de astrologie. Een apodictisch bewijs is onweerlegbaar (voldingend). De antithese vormt samen met de these de synthese, maar is bij de antirevolutionairen de door Kuyper geponeerde tegenstelling christendom-paganisme (heidendom). De anamnese is de platoonse leer dat alle verstandelijke kennis herinnering is. Het agnosticisme is de vooral door Spencer en Huxley ontwikkelde leer, dat we geen kennis kunnen hebben van een boven onze ervaring uitgaande orde. Eunjers zijn aardgeesten.

7. Gezocht op '*wetenschap*'. Er zijn heel wat wetenschappen: de zijswetenschappen, de zoöfarmacognosie (medicinaal gebruik van planten), de toxicologie, de tektologie, stilistiek (stijlonderzoek), de sovjetologie, de sinologie, de sindonologie (de Sindone is de lijkwade van Turijn), de scandinavistiek, de reologie (stromingsleer), de religioleologie, de radiopathologie, de onechte pseudowetenschap, de orognosie (gebergtekunde), de oncologie (bestudeert kwaadaardige gezwellen), de narratologie (de verhalenverteltheorie), de metallografie (bestudeert metalen en legeringen), het lepidopterologie (de vlinderkunde), de heresiologie (bestudeert ketters), de hepatologie (leverziekten), de gynaecologie (vrouwenziekten), de glaciologie (gletsjerkunde), de gastro-enterologie (ziekten van maag en darm, de maag-darmziekten), de fytofarmacie, de fysicotheologie, eugenese (erfelijke factoren), de egyptologie, de didaxologie (onderzoekt de didactiek) en de creolistiek (creoolse talen).

8. Een wewi is in Nederland een wetenschapswinkel. Piet Vroon typeerde het Nederlands wetenschappelijk onderwijs als het zulo, het zeer uitgebreid lager onderwijs. Een vulgarisator brengt de wetenschap onder het vulgus, het volk. Tuber is de wetenschappelijk benaming voor knol. In de archiefwetenschap is een transsumpt een gewaarmerkte kopie. De thw was in Nederland de opleiding toegepaste huishoudwetenschappen (dus niet hoe je huis moest houden, maar hoe je moest huishouden), de tew daarentegen in België de opleiding toegepaste economische wetenschappen. Een technicus beoefent de techniek.

9. Het taxon (meervoud: taxa) is de naam voor categorieën als variëteit, soort, geslacht, familie enzovoorts. Een student-assistent assisteert bij de uitvoering van een wetenschappelijk project. De Scientology Church is een reliwetenschappelijke beweging (stichter: Ron Hubbard). Hij gaf een populairwetenschappelijke uitleg. Een pazzalver is een vredeswetenschapper of -demonstrant (beoefent die ook de irenologie?). De Nobelprijs voor de Economie ging naar X. Bij non-fictie kan de wetenschap een rol spelen. Laïciseren is een synoniem van seculariseren. De kwantumchemie en -fysica zijn als broer en zus. De KNAW is de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. De incunabulistiek lijkt een bijster interessant vak.

10. Spreek toch geen gogentaal! De term 'global village' komt van McLuhan. De faillite (banqueroute) de la science is nabij. Welke einstein heeft nu de Erasmusprijs weer ontvangen? Onze Corrie was een echte coryfee. Een compendium is een samenvattend handboek. Een coassistent werkt in een ziekenhuis. Een colloquium is een wetenschappelijke vergadering. De christian-scientists [GB] hangen de leer christian science aan (de beweging zelf heet Christian Science). Een center of excellence is een vooraanstaande wetenschappelijke instelling. De cancerologie bestudeert kanker en de cariologie cariës. De braindrain naar boeddhistische landen moet gestopt worden. De bètawetenschappen zijn de harde wetenschappen. Arcane wetenschappen zijn alleen toegankelijk voor ingewijden. Assyriologie en astronautiek zijn zeer gewilde studies.

11. De anesthesiologie is de narcoseleer. Wat bestudeert de altaïstiek? Bij de acroamatische leerwijze heeft de leerling slechts te luisteren naar een onafgebroken voordracht. Aforismen zijn zinspreuken. Die hooggeleerde was een vat vol geleerdheid. De workshop zat vol whizzkids. De trichologie is de wetenschap der haarziekten. Wat doet de thracologie?

12. Een specificum werkt op een bepaald orgaan. Softa's zijn leerlingen van de medresse op de islamitische hogeschool, softies hebben daar niets te zoeken. Kosmologie en kosmografie zijn wezenlijk verschillend. Een lexicon is een woordenboek of encyclopedie. Als je jus of jura [uitspraak voor beide: oe] studeert, studeer je rechten. Een pseudowetenschap wordt ook wel flutkunde (Jaarboek 2008) genoemd.

Rein Leentfaar